

Paralympialaiset nousivat suurten joukkoon

Kuva: Suomen Paralympiakomitea

Paralympialaiset ovat vammaisurheilutapahtumien ehdotonta huippua. Tokion kisojen 2020 piti olla paralympialiikkeen riemujuhla, sillä paralympialaiset-nimeä käytettiin ensimmäisen kerran juuri 1964 Tokiossa. Vuonna 1989 perustettu Kansainvälinen Paralympiakomitea (IPC) juhli äskettäin 30-vuotispäiviään. Kansainvälisen olympiakomitean (KOK) ja IPC:n välille on kasvanut kiinteä liitto 2000-luvulla. Ketä se palvelee?

PARALYMPIALAISTEN KATSOTAAN ALKANEEN Stoke Mandevillen kuntoutuskeskuksen pienimuotoisista vammaisurheilukilpailuista, jotka järjestettiin Lontoon olympialaisten avajaispäivänä 1948. Vuotta myöhemmin paralympialaisten isänä pidetty Sir Ludwig Guttman ilmoitti, että jonakin päivänä Stoke Mandeville Games tunnustetaan vastaavaksi tapahtumaksi kuin olympialaiset (Brittain 2018, 130). Nykymuotoisista paralympialaisista on kasvanut maailman kolmanneksi suurin urheilutapahtuma olympialaisten ja jalkapallon miesten MM-kilpailujen jälkeen (Legg 2018, 167). IPC:n tilastojen mukaan Rion kesäparalympialaisiin vuonna 2016 osallistui 4317 urheilijaa 158 maasta ja Pyeongchangin talviparalympialaisiin 567 urheilijaa 49 maasta.

KOK kiinnostui paralympialaisista 2000-luvun alussa. Yhteistyön käynnistymisellä haluttiin paikata Salt Lake Cityn hakuprosessin alla paljastuneen korruptioskandaalin imagohaittaa (Legg 2018, 140). KOK:n ja IPC:n neuvottelut teemalla ”One bid, one city” käynnistyivät Sydneyn 2000 paralympialaisten yhteydessä. Yhteistyösopimus allekirjoitettiin 2001, ja sitä sovellettiin Pekingin 2008 para-

lympialaisista alkaen. Sopimukseen sisältyivät paralympialaisten järjestäminen olympiakisojen kanssa samassa kaupungissa ja samoilla suorituspaikoilla. Järjestelyt kuuluvat sopimuksen mukaan yhteiselle järjestelykomitealle. Molemmissa kisoissa on noudatettava samoja periaatteita ja standardeja. Lisäksi paralympialaiset integroitiin olympialaisten budjettiin (Legg 2018, 161–162). Vuonna 2016 sovittiin, että sopimus jatkuu vuoteen 2032 asti (IPC 2018).

Yhteistyön käynnistyminen olympialiikkeen kanssa näyttää paralympialiikkeen riemuvoitolta. Pääsylippujen myynti yltää kisa kisalta uusiin ennätyksiin, paralympialaisia koskeva uutisointi on lisääntynyt ja yritykset jopa kilpailevat pääsystä mukaan tukemaan paralympia-brändiä. CBS News uutisoi tuoreeltaan Lontoon paralympialaisissa käyneen 2.7 miljoonaa katsojaa ja lipputulosten nousseen yli 70 miljoonaa puntaa. (Cottingham & Petersen-Wagner, 2018.) Olympialiike on auttanut paralympialiikettä kasvamaan ja ammattimaistumaan, mutta samalla IPC luovutti IOC:lle vallan esimerkiksi sponso-
reiden ja markkinoinnin osalta (Brittain 2018, 140).

IPC visioi, että paralympiaurheilu on sosiaalisen inklusion edistämisen väline (IPC 2019). Jos inklusio tulkitaan paralympia- ja olympiaurheilun ja -urheilijoiden välisen yhdenvertaisuuden lisääntymisenä, IPC on onnistunut. Esimerkiksi nimet paralympia ja olympia näkyvät rinnakkain, järjestelykomitean kisalogoissa on samat värit ja taustat ja kisakylissä liehuvat molemmat liput, ja lisäksi IPC sai nimetä edustajia useisiin KOK:n elimin ja toimikuntiin (Legg 2018, 162–163). Paralympiakisojen lisääntynyt arvostus näkyy paralympiaurheilijoiden aseman ja arvostuksen nousuna, mistä kertoo esimerkiksi Leo-Pekka Tähten valinta vuoden urheilijaksi 2016. Onnistumiseksi voidaan laskea myös kisakaupunkien esteettömyyden lisääntyminen, josta hyötyvät kisojen aikana paralympiaurheilijoiden lisäksi toimitsijat ja yleisö sekä kisojen jälkeen paikalliset asukkaat.

Menestyksen käänköpuoli

Yhteistyö olympialiikkeen kanssa edellytti paralympiakisojen virtaviivaistamista ja pakotti suitsimaan kisojen paisumista ja aikataulujen venymistä. Luokkia ja lajeja on karsittu. Luokittelujärjestelmän muutoksia on perusteltu myös luokittelun läpinäkyvyyden ja luotettavuuden parantumisella (esim. Connick ym. 2018). Luokittelumuutosten häviäjiä ovat naiset ja vaikeavammaiset urheilijat, koska heitä on vähemmän, joten heidän lajeistaan on helpompi karsia (Brittain 2018, 144). Kesäparalympialaisissa naisten määrä pysyi pitkään noin 25 prosentissa ja nousi 38,7 prosenttiin vasta Rioissa 2016.

Talvikisoissa naisurheilijoiden osuus näyttää juuttuneen alle neljäsosaan, kuten esimerkiksi entinen paralympiaurheilija ja vammaistutkija Anjali Forber-Pratt kritisoi (2018, 39). Tästä seuraa negatiivinen kierre. Pienet määrät johtavat lajien perumiseen tai vammaluokkien yhdistämiseen, mikä johtaa etenkin vaikeavammaisten naisurheilijoiden määrrien vähenemiseen. Jos menestymismahdollisuudet yhdistetyissä luokissa ovat miehiä huonommat, naisia ei edes valita mukaan joukkueisiin. (Brittain 2018)

Mukaan pääsyn kynnyks on olympiakytköksen vuoksi kohonnut. Paralympialaisiin osallistuvien maiden määrä on noin kolminkertaistunut, mutta urheilijoiden määrä on lisääntynyt vain noin kolmanneksen (Brittain 2018, 145). Euroopan maat dominoivat talviparalympialaisia (emt. 146), ja rikkaat maat dominoivat molempia kisoja sekä osallistujamäärissä että mitaleissa (Darcy 2018, 235). Yrityksistään huolimatta (esim. Agitos-säätiön perustaminen vuonna 2012) IPC ei ole pystynyt kuroma umpeen resurssiltaan rikkaiden ja köyhien maiden välistä kuilua. Kehittyvät maat ovat heikommassa asemassa sekä osamisen että resurssien suhteen. Vammaisuus ja köyhyys kulkevat käsi kädessä. Kehittyvissä maissa vammaisten ihmisten arjessa on niukemmin tilaa urheilulle.

Paralympialiikkeen ammattimaistuminen ja kasvu ovat vieneet sen kauemmaksi vammaisliikkeestä ja sosiaalisen inklusion tavoitteesta. Ensiksikin huippu-urheilu on lähtökohtaisesti vastakkaista inklusiolle, sillä kilpailemiseen perustuva toiminnan eetos korostaa tuloja, kyvykkyyttä ja eroja (esim Howe & Silva 2018; Saa-

ri 2011; 2015). Toiseksi paralympialiike nojaa luokittelujärjestelmässään vammaisuuden medikaaliseen malliin, mutta vammaisliike haluaa määritellä vammaisuuden mieluummin sosiaalisena kuin biologisena ongelmana (ks. Peers 2018). Kolmanneksi paralympialiike on epäonnistunut tavoitteessaan asettaa vammaiset henkilöt keskiöön ja tuomaan esille moninaisuutta (Peers 2018; Howe & Silva 2016).

David Howe, itsekin entinen paralympiaurheilija, kirjittää, että nykyisin paralympialaisiin kelpaavat vain ne, jotka näyttävät mediassa hyvältä (Howe 2008), kuten ”seksikkäät proteesit ja vauhdikkaat pyörätuolit” (emt., 2019). Ylipäänsä markkinoinnissa käytettyjä ”supercrip” -sankaritarinoita ja vaikeuksista voittoon -henkisiä markkinointikampanjoita pidetään vammaistutkijoiden ja -aktivistien parissa alentavina ja esineellistävina (French & Le Clair 2018, 106–108). Lisäksi sosiaalisen inklusion uskottavuutta vähentää, ettei liike ulotu tarpeeksi lähelle vammaisten ihmisten arkea ja liikkumista, eikä liike ylipäänsä kata koko vammaiskenttää (Howe & Silva 2018, 126–128). Esimerkiksi kuurot eivät pääse paralympialaisiin, vaan heillä ovat omat Deaflympics-kisat. Kehitysvammaisista urheilijoista suurin osa toimii Special Olympics -liikkeen parissa.

Tulevaisuus – tasapainoilua KOK:n kainalossa

IPC:llä on tulevaisuuden suhteen kolme vaihtoehtoa. Syvenevän integraation tien päässä häämöttää olympia- ja paralympiakisojen yhdistäminen. Olympia- ja paralympialiikkeiden vuoteen 2032 ulottuva yhteistyösopimus sitoo liikkeitä yhä tiiviimmin toisiinsa. Täysin integroidut yhteiset olympiakisat näyttävät **David Leggin** mukaan prosessin luonnollisena jatkumona (Legg 2018). Tätä vaihtoehtoa tukeva KOK:n ja IPC:n jatkuvasti tiivistyvä suhde ja globaali inklusiokehitys, jossa kansalliset paralympiakomiteat ovat yhdistyneet olympiakomiteoihin esimerkiksi Norjassa, Hollannissa ja Yhdysvalloissa. Myös kansainväliset paralympialajeja hallinnoivat lajiliitot ovat muuttuneet yhä inklusiivisemmiksi.

Kisojen yhdistämisestä voi seurata logistinen painajainen (Miser & Molloy, 2018, 197). Yhdistetyt kisat voisivat toteutua vain karsitulla ohjelmalla. Todennäköisimmin karsinta osuisi juuri niihin lajeihin ja luokkiin, jotka jo nyt ovat kärsineet paralympialaisten virtaviivaistamisesta ja luokittelumuutoksista. Mikäli KOK olisi kokonaan valan kahvassa, vammaisurheilijat ja vammaisurheiluliikkeen arvot voivat jäädä David Leggin mukaan marginaaliin (Legg 2018). On esitetty, että paralympialiike palaisi juurilleen, nostaisi vammaiset ihmiset keskiöön, rikkoisi tekemänsä sopimuksen IOC:n kanssa, ottaisi kisojen hallinnon ja markkinoinnin takaisin omiin käsiinsä, ja etsisi kisajärjestäjän itse (ks. Legg 2018, 166). Tätä tuskin tullaan näkemään. Todennäköisintä on, että nykyisen kaltainen yhteistyö jatkuu ja syvenee, mutta kisat säilyvät erillään. IPC joutuu tasapainoilemaan olympialiikkeen kainalossa.

AIJA SAARI, LitT

Tutkimuspäällikkö
Suomen Paralympiakomitea
aija.saari@paralympia.fi

LÄHTEET

Brittain, I. 2018. Key Points in the History and the Development of the Paralympic Games. In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 125–150.

Connick, M., Beckman E. & Tweedy, S. 2018. Evolution and Development of Best Practice in Paralympic Classification. In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 389–415.

Cottingham, M. & Petersen-Wagner, R. 2018. Marketing of Paralympic Sports: Attracting Spectators and Sponsors. In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 605–624.

Darcy, S. 2018. The Paralympic Movement: A Small Number of Behemots Overwhelming a Large Number of Also-Rans—A Pyramid Built on Quicksand? In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 221–245.

Forber-Pratt, A. J. 2018. Multiple Oppression and Tackling Stigma Through Sport. In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 35–54.

Howe, D. 2019. Vista conference 4.-7.9.2019, Invited symposium presentation The Long-Term Impact of High Quality Social Research with Karen DePauw and Stephanie Wheeler.

Howe, D. 2008. From inside the newsroom: Paralympic media and the production of elite disability. *International Review for the Sociology of Sport* 43, 135–150.

Hove, D. & De Silva, C. 2016. The fiddle of using the Paralympic Games as a vehicle for expanding [dis]ability sport participation. *Sport in Society*, 21 (1), 125–136.

IPC 2018. IOC and IPC to partner until 2032, news 10. March 2018. <https://www.olympic.org/news/ioc-and-ipc-to-partner-until-2032> [22.4.2020]

IPC 2019. International Paralympic Committee Annual Report 2018. <https://www.paralympic.org/sites/default/files/2019-10/2018%20IPC%20Annual%20Report%202018.pdf> [22.4.2020]

Legg, D. 2018. Development of the IPC and Relations with the IOC and other Stakeholders. In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 151–172.

Misener, L. & Molloy, K. 2018. Organising and Delivering the Modern Paralympic Games: Contemporary Debates Relating to Integration and Distinction. In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 197–220.

Peers, D. 2018. Sport and Social Movements by and for Disability and Deaf Communities: Important Differences in Self-Determination, Politicisation, and Activism. In: Brittain, I. & Beacom, A. (eds.), The Palgrave Handbook of Paralympic Studies, 71–98.

Saari, A. 2015. Vammaisurheilu ja erityisliikunta lajiliitoissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2015:1.

Saari, A. 2011. Inklusion nostet ja esteet liikuntakulttuurissa. Tavoitteena kaikille avoin liikunnallinen iltapäivätoiminta. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 174, Jyväskylän yliopisto.

Tiedekirja

KÄY SISÄÄN TIETEEN OMAAN VERKKOKAUPPAAN

WWW.TIEDEKIRJA.FI

Tutkimusta ja tietoa
Tiedekirjasta!

Löydät myös Liikuntatieteellisen seuran julkaisut meiltä.

Tieteen puolesta.